

Nr 669

Av herr Håstad m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 90, angående television.

Utvecklingen på televisionens område har gått allt snabbare i både För-
enta staterna och Europa under senare år. Ett stort antal länder har infört
television, och de som startat tidigare har satsat mer och mer på ytterligare
utbyggnad. Detta gäller även en del mindre länder, såsom Holland, Schweiz
och Danmark.

Mot denna bakgrund har man länge beklagat, att frågan icke tagits upp
till avgörande i vårt land. Även om det skulle finnas skilda uppfattningar
om nyttan och betydelsen av televisionen, torde det stå klart, att vårt land
måste följa med i den allmänna utvecklingen på detta område. Vill vi själ-
va vara med och bidra till denna utveckling och inte bara bli beroende
av de stora industriländerna, är det utomordentligt angeläget, att ytterli-
gare tid inte i onödan försittes. Vi måste också syfta till att utbyggnadspe-
rioden inte förlänges mer än nödvändigt. Självfallet måste beaktande också
skänkas åt statsfinansiella och andra synpunkter.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 90 föreslås en framtida lösning av tele-
visionsfrågan efter vissa angivna riktlinjer. Några omedelbara åtgärder
för förverkligande av en reguljär televisionsverksamhet har emellertid icke
ifrågasatts. För det kommande budgetåret föreslås, att den nuvarande för-
söksverksamheten vid Radiotjänst skall fortsättas men i något vidgad om-
fattning. När en reguljär televisionsverksamhet kan komma till stånd har
icke angivits.

Vi har för vår del intet att erinra mot att försöksverksamheten på detta
område ytterligare någon kortare tid fortsättes. De ökade anslag för detta
ändamål, som departementschefen förordat, synes enligt vår uppfattning
lämpligt avvägda.

I samband med den blivande reguljära televisionen aktualiseras särskilt
följande spørsmål som enligt vår uppfattning bör belysas närmare än som
skett i propositionen. Det första spørsmålet gäller huruvida utbyggnaden
skall ske i rent statlig regi och bekostas enbart av statliga medel. Det an-
dra är frågan om televisionsverksamhetens finansiering, särskilt huruvida
s. k. kommersiell television skall tillåtas. Härtill kommer så frågan, hur pro-
gramverksamheten skall organiseras.

Departementschefen har icke i propositionen tagit uttrycklig ställning till
det första spørsmålet. Av den redogörelse som där lämnas för ett av vissa

näringsorganisationer utarbetat förslag och av den kritik, som i propositionen riktas mot förslagets ekonomiska kalkyler, synes emellertid klart framgå, att departementschefen endast räknat med möjligheten, att staten helt skall taga på sig ansvaret för televisionsnätets utbyggnad. Enligt vår uppfattning torde emellertid näringslivets förslag på väsentliga punkter erbjuda ett intressant alternativ jämfört med en utbyggnad i rent statlig regi. Detta betyder icke att vi är beredda att utan vidare godtaga de ekonomiska kalkyler, som ligger till grund för detta förslag. Vi finner å andra sidan propositionens kritik mot förslagets beräkningar icke övertygande.

I propositionen framhålles sålunda att näringslivets förslag endast avser de två första årens utbyggnad i de befolkningsrikaste landsdelarna, medan televisionsutredningens beräkningar avser kostnaderna vid full utbyggnad av hela riksnätet. Såvitt vi kan finna måste man under alla förhållanden börja investeringarna i de mest folkrika områdena — liksom man t. ex. gjorde när telefonen infördes. Vid en utbyggnad enligt utredningens planer skulle balans mellan inkomster och utgifter, efter vad i propositionen anges, icke ernås förrän 8 å 10 år efter starten. Enligt näringslivets förslag skulle detta läge inträda redan under tredje året. Även om totalkostnaden för utbyggnaden skulle bli densamma enligt båda alternativen, vore det dock en betydande fördel om man — fränsett ett begränsat engångsanslag vid starten — icke behövde taga statsanslag i anspråk för fortsatt utbyggnad utan kunde låta denna finansieras med televisionsverksamhetens överskottsmedel. Om det statsfinansiella läget så skulle tillåta, kan naturligen utbyggnaden i ett visst läge påskyndas genom att statsanslag också ställes till förfogande för ändamålet.

I fråga om televisionsverksamhetens ekonomi har i propositionen vidare anmärkts, att kostnaden för programproduktionen icke fullständigt redovisats i näringslivets förslag, i det att sådan kostnad upptagits endast för ett av de fem föreslagna programföretagen. Enligt vår uppfattning är storleken av denna totalkostnad i och för sig av mindre intresse. Det avgörande synes vara, i vad mån denna kostnad kommer att täckas av programföretagens inkomster. Detta blir i sin tur beroende av i vilken utsträckning intresse förefinnes för förhyrning av programtid. Härutinnan har förslaget endast medtagit vissa kalkyler rörande hyresinkomsterna från näringsföretag. Det är enligt vår mening önskvärt att man också söker skaffa sig en uppfattning om vilka ungefärliga inkomster som kan påräknas för uthyrning av programtid till andra intressenter.

Ett någorlunda snabbt införande av television i relativt betydande omfattning är enligt vår uppfattning önskvärt inte blott med tanke på televisionens betydelse som underhållningsmedel och för kulturella och liknande syften. Det framhålles med all rätt i propositionen, att televisionsverksamheten måste betraktas ur en vidare synvinkel. Vi vill särskilt understryka den betydelse televisionen alltmer kommit att få för den relativt nya in-

dustrigren som benämnes elektroniken. Hithörande tillverkningar äger i huvudsak rum just inom televisionsindustrien. Om denna industri får ökade avsättningsmöjligheter för televisionsmottagare, bör detta bli en kraftig stimulans för utvecklingsarbetet inom elektroniken och även för billigare produktion av televisionsapparater och andra elektroniska apparater. Här ligger vi för närvarande långt efter Förenta staterna och andra ledande industriländer. Både inom svensk industri och bland svenska arbetstagarorganisationer tycks man knyta stora förväntningar till den ökade rationalisering, som den elektroniska industrien på skilda områden synes möjliggöra. Som exempel må nämnas, att den s. k. automationen inom industrien i stor utsträckning bygger på elektroniska apparater och förlopp. Även för försvaret har elektroniken redan fått stor betydelse.

Från nu angivna utgångspunkter — statsfinansiella skäl, ett snabbare införande av television, sambandet med den allmänna industriella utvecklingen — bör man enligt vår mening noga undersöka, om icke dessa synpunkter bäst skulle tillgodoses genom samverkan mellan staten, näringslivet och andra berörda parter. Det förslag om sådan samverkan som avgivits av näringsorganisationerna synes oss vara en god grund för fortsatta undersökningar och överläggningar. Därvid torde dock komma att visa sig att modifikationer i detta förslag är önskvärda. Som ett önskemål härvidlag vill vi särskilt framhålla, att möjlighet att medverka i ett sådant samarbete bör beredas även representanter för andra grenar av näringslivet än dem som står bakom det framlagda förslaget, däribland konsument- och producentkooperationen samt de centrala fackliga organisationerna.

I propositionen har Kungl. Maj:t till behandling tagit upp frågan hur televisionsverksamheten skall finansieras och därvid bl. a. tagit avstånd från tanken på kommersiella programinslag. Vi finner icke de förmodanden som anförts för denna ståndpunkt sannolika och anser att vissa omständigheter, som talar för kommersiell television, icke tillräckligt beaktats. Ett mera nyanserat ställningstagande till frågan om kommersiella programinslag synes oss påkallat. Det förefaller icke heller nödvändigt att på detta allttjämt preliminära stadium binda sig för ett avgörande, som kan komma att få verkningar för mycket lång tid framåt.

Våra betänkligheter mot propositionens förslag i denna del grundas väsentligen på följande överväganden.

Vi delar givetvis den i propositionen uttalade uppfattningen, att televisionen inte får bli något självändamål. Därav följer emellertid ingalunda, att en television med kommersiella programinslag inte kan ställas i »samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens tjänst». Om man i stället formulerar kravet så, att televisionsprogrammen bör bli av god kvalitet, tillfredsställa olika smakriktningar och medborgargrupper, allt inom ramen för vad staten och allmänheten skäligen bör betala, och det dessutom sörjes för en programkontroll i lämplig form, kan vi inte inse att den kommer-

siella televisionen icke ens bör prövas i vårt land innan den kategoriskt avvisas.

Uppenbart är vidare att en kommersiell televisionsverksamhet kan anordnas i högst olika former och att även det kvantitativa inslaget av sådana televisionsprogram kan varieras inom vida gränser. Det torde råda rätt stor skillnad härvidlag mellan den kommersiella television som finns i Förenta staterna och den som sedan något halvår förekommer i England.

Som ytterligare skäl för den intagna ståndpunkten till kommersiella programinslag har i propositionen angivits, att riksdagen vid olika tillfällen avvisat kommersiella sändningar inom rundradion. Vi kan inte finna denna jämförelse övertygande. För radion finns inga sådana finansieringsproblem, som aktualiseras i samband med televisionen och som är ett av huvudskälen för att överväga kommersiell television. Härtill kommer att televisionens speciella teknik lämpar sig avsevärt bättre än radions för vissa, i den kommersiella televisionen särskilt aktuella programpunkter, såsom varudemonstrationer, konsumentupplysande reklam, reportage från olika näringsgrenar, etc. Att åsiktsbildande reklamverksamhet ej bör ifrågakomma synes uppenbart.

Vad till sist angår påståendet i propositionen, att televisionsverksamheten »ur samhällsekonomisk synpunkt» inte borde bli billigare därför att man skaffar bidrag till finansieringen genom kommersiella programinslag, är denna synpunkt enligt vår mening inte avgörande. Om staten kan avsevärt minska sina utgifter för detta ändamål genom att tillåta kommersiell television, måste detta ur statsfinansiell synpunkt vara en avgjord fördel och än mer för de skattebetalare, som ännu ej hunnit få mottagningsmöjligheter. Denna fördel minskas på intet sätt av att televisionsverksamheten också skaffar sig inkomster i annan ordning.

I debatten om de kommersiella programmen brukar erfarenheterna från utlandet ofta åberopas. Det ligger av olika skäl närmast till hands att uppmärksamma erfarenheterna i England, där kommersiell television infördes hösten 1955. Omdömena om verksamheten har under denna korta tid inte hunnit stabiliseras; den kommersiella televisionen synes där alltjämt befinna sig på utbyggnadsstadiet. Det synes vara all anledning att under ytterligare någon tid följa de engelska erfarenheterna på detta område och i tillämpliga delar lägga dem till grund för vårt eget handlande.

Inget tvivel har i propositionen uttalats rörande näringslivets vilja och förmåga att här åstadkomma en betydande ekonomisk insats. Det bör emellertid understrykas att storleken av denna insats självfallet måste bli beroende av den takt, i vilken televisionsnätet utbygges. Skulle det endast bli en långsam stegring av antalet televisionsmottagare i landet, blir man naturligen mindre benägen att satsa mera betydande belopp på det nya kommunikationsmedlet. Det finns därför ett påtagligt samband mellan den av

oss i det föregående diskuterade frågan om en snabb utbyggnad av televisionsnätet samt frågan om införande av kommersiell television.

Frågan om kommersiell television aktualiserar även frågan om distributionsapparaten. Även om det överlåtes åt Radiotjänst att anordna televisionsprogram i allmänhet, torde det vara mindre lämpligt att de kommersiella programmen anförtros åt detta företag, som saknar speciell erfarenhet av dylika programinslag. Vid sidan av Radiotjänst bör därför finnas ett eller flera programbolag med förankring i lämpliga organisationer och företag — inom näringslivet, folkrörelserna, filmen, etc. — och med speciell uppgift att producera kommersiella program. Genom en uppdelning av televisionsverksamheten på flera självständiga programbolag bör dessutom en fruktbar programkonkurrens åstadkommas till båtnad för innehavarna av televisionapparater.

Med stöd av vad sålunda anförts får vi yrka,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 ville

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t under beaktande av i motionen framförda synpunkter måtte till 1957 års riksdag framlägga ett närmare utarbetat förslag angående riktlinjer för den reguljära televisionsverksamhetens utbyggnad, organisation och finansiering,

dels, i avvaktan härpå, bifalla de i propositionen framlagda anslagsäskandena.

Stockholm den 20 mars 1956

<i>Elis Håstad</i>	<i>Manne Ståhl</i>	<i>Brita Elmén</i>
<i>Henrik Munktell</i>	<i>Walter Edström</i>	<i>Filip Kristensson</i> i Osby
<i>Harry Carlsson</i>	<i>Nils Jönsson</i> i Rosshol	<i>Olle Dahlén</i>
<i>Sven Wedén</i>	<i>Sven Gustafson</i> i Göteborg	<i>Eric Nilsson</i> i Svalöv
<i>Jöns Nilsson</i> i Bästekille		<i>Stig F. Hansson</i> i Önnarp

---